

Рівненський державний гуманітарний університет

Кафедра екології, географії та туризму

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

методичні рекомендації до практичних
занять та самостійної роботи

Галузь знань **10 Природничі науки**

Спеціальність **101 Екологія**

(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма **«Екологія»**

Інститут, факультет, відділення **Психолого-природничий факультет**

(назва інституту, факультету, відділення)

Методика викладання екології у вищій школі: методичні рекомендації до практичної та самостійної роботи студентів спеціальності 101 Екологія / М.І. Костолович - Рівне : РДГУ , 2019. - 20 с.

Упорядник(и):

Костолович М.І., доцент кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Затверджено на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ
Протокол № 10 від «27» серпня 2019 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму

(підпис) (Д.В.Лико)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від « 27 » серпня 2019 року № 5

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету

(доц. Павелків В.Р.)

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Методика викладання екології у вищій школі» спрямована на створення умов для творчого розвитку особистості і підготовку фахівців за науково-педагогічним напрямом діяльності.

Дисципліна «Методика викладання екології у вищій школі» тісно пов'язана з усіма дисциплінами навчального плану спеціальності 101 Екологія. Педагогічно-психологічні дисципліни дають базові знання для вивчення методики викладання екології, фахові дисципліни є базою фактичних знань, для аналізу екологічних аспектів класичних природничих дисциплін.

Мета курсу – формування цілісного уявлення про існуючі концептуальні підходи до сутності ефективної організації освітнього процесу у вищій школі, навичок оволодіння методикою викладання навчальних дисциплін екологічного спрямування та готовності до науково-педагогічної діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- створення умов для засвоєння здобувачами вищої освіти змісту та особливостей освітнього процесу у закладах вищої освіти України;
- вивчення основ організації роботи науково-педагогічних працівників;
- формування навичок оволодіння методикою викладання навчальних дисциплін та основами педагогічної майстерності;
- формування навичок освоєння та застосування інноваційних технологій, активних форм та методів організації освітнього процесу;
- розвиток креативності, творчого мислення, спостереження.

Студенти повинні знати:

- базові поняття з навчальної дисципліни;
- методологічні основи, сутність, принципи та проблеми екологічної освіти, сучасні підходи до екологічної освіти;
- основні положення педагогічної майстерності;

вміти

- обґрунтовувати необхідність тих чи інших технологій екологічної освіти, застосовувати на практиці;
- аналізувати конкретну практику екологічної освіти, спираючись на принципи та тенденції сучасної екологічної освіти;
- організовувати самостійну та індивідуальну роботу у вищій школі;
- володіти засобами педагогічного впливу та навичками педагогічного спілкування.

Самостійна робота

Важливим для професійної освіти є навчити студента опановувати професійну термінологію, оперувати спеціальною термінологією, аргументовано висловлювати власну думку, аналізувати факти, опонувати та вміти вести дискусію. В зв'язку з цим значення набуває самостійна робота з додатковими джерелами (глосаріями, енциклопедіями, словниками, базами

даних), що забезпечує можливість зіставлення матеріалу, узагальнення, порівняння, аналізу, класифікації.

Метою самостійної роботи є через пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти у процесі виконання самостійної роботи залучення їх до творчої активності, самоосвіти і самоконтролю.

Основні завдання:

- засвоїти теоретичний матеріал з дисципліни, що вивчається (освоєння лекційного курсу, а також освоєння окремих тем, окремих питань тем, окремих положень і т. д.);

- закріпити знання теоретичного матеріалу, використовуючи необхідний інструментарій практичним шляхом (вирішення задач, розробка рекомендацій, проекту заняття, виконання контрольних робіт, тестів для самоперевірки тощо);

- застосувати отримані знання і практичні навички для аналізу ситуації і вироблення правильного рішення (підготовка до групової дискусії, ділової гри, «кейс стаді» (метод ситуацій), письмовий аналіз конкретної ситуації, розробка проектів і т. д.);

- застосувати отримані знання і уміння для формування власної позиції, теорії, моделі (написання повідомлення, анотації, тез, статті, дипломної роботи, науково-дослідної роботи студента).

Самостійна робота включає такі **види навчальної діяльності**:

• робота з навчально-методичною літературою, нормативними документами, створення каталогів навчальної, навчально-методичної та дидактичної літератури до різних курсів екологічного спрямування;

- конспектування, складання планів, тез;
- кодування інформації (складання схем, таблиць, графіків);
- написання рефератів, доповідей, оглядів, звітів;
- підготовка повідомлень, презентацій до практичних занять;
- складання тестових завдань, розроблення конспектів занять;
- аналіз навчальних програм;
- виконання письмових контрольних, практичних робіт.

Контроль самостійної роботи включає:

- перевірку конспектів, рефератів, методичних розробок, індивідуальних завдань;

- контрольна робота, тестові завдання.

Виконання студентом самостійної роботи в повному обсязі є необхідною умовою допуску студентів до заліку чи іспиту.

ПРАКТИЧНА ТА САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема 1. Аналіз теоретичних засад екологічної освіти у вищій школі

Мета: ознайомлення з концептуальними основами розвитку екологічної освіти, станом та структурою підготовки фахівців-екологів за освітніми рівнями вищої освіти.

Питання для обговорення:

1. Основні вимоги до екологічної освіти у закладах вищої освіти.
2. Структура підготовки фахівців-екологів за освітніми рівнями вищої освіти. Особливості змісту екологічної освіти у вищій школі.
3. Реалізація змісту екологічної освіти у вищій школі в умовах кредитно-трансферної системи навчання.
4. Основні підходи до визначення поняття компетентності. Характеристика інтегральної, загальних та фахових компетентностей фахівця-еколога.
5. Структурний аналіз освітньо-професійної програми зі спеціальності Екологія.

Аудиторна робота:

1. Обговорення теоретичних питань за темою.
2. Структурний аналіз освітньо-професійних програм зі спеціальності Екологія.
3. Робота з навчальними програмами дисциплін екологічного спрямування. Визначення професійних компетентностей та програмних результатів навчання.

Завдання для самопідготовки:

1. Виписати основні блоки дисциплін за освітньо-професійною програмою першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 101 Екологія.
2. Скласти анотацію до дисципліни (на вибір здобувача вищої освіти), що визначена освітніми програмами.
3. Опрацювати теоретичний матеріал «*Методичні аспекти підготовки фахівця-еколога у вищій школі*».

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Визначте концептуальну основу вищої екологічної освіти.
2. Розкрийте сутність поняття «компетентність».
3. Розкрийте особливості змісту екологічної освіти у вищій школі.
4. Розкрийте особливості організації освітнього процесу в системі підготовки фахівців в галузі екології.
5. Які проблеми вирішує методика викладання екології?
6. Які зміни відбувалися в структурі і змісті екологічної освіти в Україні протягом ХХ ст. та відбуваються на сучасному етапі?
7. На основі наукових публікацій охарактеризуйте проблеми екологічної освіти на сучасному етапі.

Тема 2. Реалізація основних дидактичних категорій в освітньому процесі підготовки фахівців-екологів

Мета: ознайомлення з особливостями дидактики вищої школи, розкрити зміст та об'єктивний характер дидактичних закономірностей і принципів, структуру, зміст та особливості навчання у вищій школі.

Питання для обговорення:

1. Структурні складові дидактичної системи. Категорії та основні принципи дидактики вищої школи.
2. Характеристика загальнодидактичних та специфічних принципів навчання екології у вищій школі.
3. Головні критерії якості організації навчально-виховного процесу.
4. Структура і значення навчально-методичного забезпечення екології у вищій школі.

Аудиторна робота:

1. Обговорення теоретичних питань самостійної підготовки.
2. Аналіз змісту та методики викладання екології у вищій школі у зв'язку з сучасними змінами освітньої системи України з метою наближення її до європейських та світових стандартів.
3. Робота з основними нормативними документами забезпечення організації освітнього процесу (Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», Стандартів вищої освіти, інших нормативно-правових актів).

Завдання для самопідготовки:

1. Проаналізувати тенденції розвитку змісту та методики викладання екології у вищій школі у зв'язку з сучасними змінами освітньої системи України з метою наближення її до європейських та світових стандартів (на основі нормативних документів та міжнародних договорів України з питань освіти).

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте сутність поняття «система освіти».
2. З'ясуйте провідні завдання ЗВО, визначені законом України «Про вищу освіту».
3. Назвіть освітні рівні в структурі вищої освіти. Дайте їм характеристику у світлі модернізації системи освіти.
4. Охарактеризуйте основні напрями модернізації вищої екологічної освіти.
5. Нормативно-правовою база забезпечення організації освітнього процесу.

Тема 3. Сучасні педагогічні технології: історія виникнення, зміст і структура

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з сутністю понять «освітні технології», «педагогічні технології», «дидактичні технології», «методика викладання», змістом традиційних та інноваційних дидактичних технологій і методів навчання у вищій школі.

Питання для обговорення:

1. Традиційні та інноваційні технології навчання.
2. Модульно-рейтингова та кредитно-модульна технології навчання.
3. Технології дистанційного навчання.
4. Класифікація методів навчання у вищій школі: порівняльний аналіз.

Аудиторна робота:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Аналіз складених аргументів щодо ефективності традиційних технологій навчання за наступними критеріями:
 - критерії оцінки етапу проектування нових технологій;
 - критерії оцінки нових технологій навчання на етапі функціонування;
 - критерії ефективності результатів навчання;
 - критерії оцінки засвоєння знань і сформованості вмінь.
3. Підтвердження аргументів на прикладах (проведення фрагментів заняття в аудиторії з наступним аналізом та самоаналізом).

Завдання для самопідготовки:

1. Опрацювати теоретичний матеріал «Освітні технології та методи навчання у вищій школі».
 - Основні етапи розвитку технологій навчання.
 - Функції технології навчання.
 - Традиційне та інноваційне навчання: порівняльний аналіз.
 - Дидактичні можливості нових інформаційних технологій.
 - Критерії ефективності технологій навчання.
2. Здійснити аналіз за системою критеріїв оцінки ефективності традиційних технологій навчання (за вибором здобувача).
3. Запропонувати рекомендації щодо організації і проведення навчального процесу з дисципліни екологічного спрямування з обраної теми.

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Що розуміють під термінами «технологія», «освітня технологія», «методика навчання»?
2. Які основні функції освітньої технології?
3. Визначте кількісні та якісні показники ефективності технології навчання.
4. Розкрийте особливості модульно-рейтингової та кредитно-модульної технології навчання.
5. Назвіть традиційні форми організації навчання у ЗВО і дайте коротку характеристику.

Тема 4. Методичні особливості проведення лекції як традиційної форми навчання у вищій школі

Мета: вдосконалювати практичні вміння розкривати методичні особливості змісту, структури лекції в системі вивчення екологічних дисциплін, їх аналізу та самоаналізу.

Питання для обговорення:

1. Лекція як традиційна форма навчання у вищій школі.
2. Основні прийоми представлення навчальної інформації, методика складання опорного конспекту лекції.
3. Вирішення навчальних проблемних ситуацій.

Аудиторна робота:

1. Аналіз конспектів лекцій за наступними позиціями:
 - формулювання мети та освітніх задач;
 - вибір методів та методичних прийомів вивчення нової теми;
 - добір необхідних засобів навчання;
 - мотивація навчальної діяльності студентів;
 - ознайомлення студентів з планом змісту теми, планом її вивчення, основними проблемами і запитаннями до теми;
 - складання опорного конспекту під час лекції;
 - логічність переходу до висновків, формулювання основних положень теми, повідомлення літератури для підготовки до семінарського заняття.
 2. Відтворити лекцію в аудиторії.
 3. Дати письмовий аналіз лекції. Звернути увагу на:
 - рівень науковості навчального матеріалу;
 - повноту використання, обсяг навчальної інформації, логічні зв'язки між поняттями, термінологічну і орфографічну грамотність, застосування символів при складанні опорного конспекту;
 - методичні підходи до організації процесу навчання (проблемний характер викладання, використання наукових джерел, прийоми актуалізації опорних знань і вмінь студентів).
- Зробити свої зауваження і пропозиції щодо поліпшення методики проведення лекції.

Завдання для самопідготовки:

1. Опрацювати теоретичний матеріал «*Навчальна лекція, методика підготовки і проведення*». Визначте тип і загальну концепцію проведення лекції. Обґрунтуйте доцільність структури і форм проведення запропонованого вами лекції. Підберіть необхідні засоби навчання, сформулюйте перелік інформаційних джерел. Сформулюйте мотивацію лекції.
2. Розробити логічно-опорну схему лекції (дисципліна і тема на вибір студента). *Моделювання лекції*. Визначте роль заданої лекції в змістовному і методичному аспектах у межах теми, змістового модуля, курсу. Розділіть навчальний матеріал на логічні блоки, які пов'язані з послідовністю пізнавальної діяльності студентів. Чітко і конкретно сформулюйте пізнавальні завдання до кожного логічного блоку. Підберіть відповідні до пізнавальних завдань методи та форми їхньої реалізації.

3. Описати одну проблемну ситуацію та спосіб її вирішення з екології за такою схемою: 1) постановка проблеми; 2) формулювання проблеми (запитання або завдання, в якому відображена виявлена суперечність; 3) вирішення проблеми: а) застосування відомих знань, способів дії; б) формулювання гіпотези; в) перевірка гіпотези; г) висновки.

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте методичні особливості лекції у ЗВО.
2. Назвіть переваги і недоліки лекції.
3. Назвіть основні функції і види діяльності викладача і студентів на лекції.
4. Наведіть приклади оптимального вибору методів та методичних прийомів під час проведення лекції у ЗВО.

Тема 5. Методичні особливості проведення семінарів

Мета: вдосконалювати практичні вміння розкривати методичні особливості змісту, структури і методів проведення семінарів в системі вивчення дисциплін екологічного спрямування, їх аналізу та самоаналізу.

Семінари – найважливіша форма виховання у студентів самостійності, активності, вміння працювати з літературою, творчо мислити і діяти.

Семінари як самостійна форма організації навчального процесу відрізняються від інших форм навчального процесу:

1) самостійністю при підготовці до семінару, високою активністю студентів під час його проведення та обговорення результатів, оволодіння навичками роботи з літературою;

2) зміною організації етапів навчання (за послідовністю та змістом). Наприклад, самостійне завдання має випереджуючий характер, а його перевірка співпадає з вивченням нового матеріалу;

3) зміною функцій, які виконують викладач і студент: викладач – регуляційну та організаційну, а студенти – інформаційну та навчальну.

Методика підготовки до семінарського заняття передбачає:

- своєчасну поінформованість студентів про мету, тему і план семінару. Обґрунтованість плану, внесення коректив з урахуванням підготовленості студентів та їх побажань;

- добір основної та додаткової літератури, характер консультацій, роботу консультантів, творчих груп;

- розробку системи диференційних завдань (підготовка доповідей, рецензування, опанування, завдання для добору матеріалу тощо).

Питання для обговорення:

1. Дидактичні задачі, методичні особливості, структура семінарів як самостійної форми навчання.

2. Функції викладача під час підготовки до семінару як самостійної форми навчання.

Аудиторна робота:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Аналіз складених планів семінарів:
 - визначення освітніх і розвивальних задач семінару як самостійної форми навчання екології;
 - підготовчий етап семінарського заняття;
 - логічність, актуальність та повнота розкриття змісту семінару;
 - заключний етап семінару;
 - аналіз роботи опонентів та рецензентів на семінарі.
3. Проведення фрагментів семінару в аудиторії з наступним аналізом та самоаналізом (кожен студент презентує в аудиторії упродовж 3-4 хв. один із запропонованих прийомів навчання).

Завдання для самопідготовки:

1. Опрацювати теоретичний матеріал «Семінарське заняття, методика його підготовки і проведення».
2. Розробити план семінару з обраної теми з екологічних дисциплін. Кожен пункт плану представити у вигляді тез з відповідного питання.
3. Чітко виписати етапи проведення семінару, визначити методичні підходи до проведення окремих змістовних дій при його проведенні.
4. Підготувати прийоми «розповідь», «бесіда», «дискусія» на обрану тему. Репрезентувати їх як фрагмент заняття.
5. Підготовка до проведення семінару в аудиторії.

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте методичні особливості семінару як самостійної форми навчання екології.
2. Назвіть основні функції і види діяльності викладача і студента на семінарі.
3. Наведіть приклади оптимального вибору методів та методичних прийомів під час проведення семінару.

Тема 6. Методика підготовки та проведення практичного заняття

Мета: вдосконалювати практичні вміння планувати, організовувати та проводити практичне заняття.

Питання для обговорення:

1. Дидактичні задачі, методичні особливості, структура практичних занять як самостійної форми навчання.
2. Функції викладача під час проведення практичних занять.

Аудиторна робота:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Аналіз складених планів за наступними аспектами:

- визначення освітніх і розвивальних завдань практичного заняття як самостійної форми навчання екології;
- підготовчий етап практичного заняття;
- проведення практичного заняття;
- оформлення практичної роботи;
- критерії оцінювання практичного заняття.

3. Проведення фрагменту практичного заняття в аудиторії з наступним аналізом та самоаналізом (кожен студент презентує в аудиторії упродовж 3-4 хв. один із запропонованих прийомів навчання).

4. Проведення навчальної гри згідно з написаним сценарієм. Студенти проводять гру на практичному занятті, попередньо оголошуючи її навчально-виховну мету й умови проведення.

Після завершення гри відбувається обговорення таких її аспектів: а) відповідність сюжету гри навчально-виховним цілям уроку; б) повнота рольового розкриття учасниками гри її змісту; в) організування учителем активної участі в грі всіх учасників класу; г) результативність гри (знання, уміння, емоції, які учні продемонстрували під час гри); д) рекомендації щодо удосконалення гри.

5. Аналіз тестових завдань для діагностики результатів навчання.

Завдання для самопідготовки:

1. Опрацювати теоретичний матеріал «*Практичні заняття, методика його підготовки і проведення*».

2. Розробити план практичного заняття з обраної теми з прийомами пояснювально-ілюстративного та репродуктивного методів навчання. Чітко виписати етапи проведення практичного заняття, визначити методичні підходи на різних етапах його проведення.

3. Підготувати прийоми «розповідь», «бесіда», «пояснення» на обрану тему. Репрезентувати їх як фрагмент заняття.

4. Підготувати інструктаж до виконання практичної роботи, вправи, характеристики об'єкта (письмово).

5. Написати сценарій навчальної гри.

4. Розробити тестові завдання для діагностики результатів навчання.

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте методичні особливості практичного заняття як самостійної форми навчання екології.

2. Назвіть основні функції і види діяльності викладача і студента на практичному занятті.

3. Наведіть приклади оптимального вибору методів та методичних прийомів на практичному занятті з екології.

Тема 7. Методика підготовки та проведення навчальних екскурсій у вищій школі

Мета: вдосконалювати практичні вміння планувати, організовувати та проводити екскурсії.

Питання для обговорення:

1. Дидактичні задачі, методичні особливості, структура екскурсій як форми навчання.

2. Функції викладача у процесі підготовки до екскурсій.

Аудиторна робота:

1. Обговорення теоретичних питань.

2. Аналіз складених планів-конспектів за наступними етапами:

- визначення освітніх і розвивальних завдань екскурсії як самостійної форми навчання;

- підготовчий етап екскурсії;

- проведення екскурсії;

- оформлення звіту та фотовиставки, презентації;

- критерії оцінювання результатів екскурсії.

Завдання для самопідготовки:

1. Розробити план проведення екскурсії з обраної теми з дисциплін екологічного спрямування.

2. Виписати етапи підготовки та проведення екскурсії, визначити організаційно - методичне забезпечення проведення екскурсії.

3. Підготовка до проведення екскурсії на виробництво, природні об'єкти з наступним аналізом та самоаналізом.

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте методичні особливості екскурсій як самостійної форми навчання екології.

2. Назвіть основні функції і види діяльності викладача і студента при проведенні екскурсії.

3. Обґрунтуйте доцільність екскурсії як форми організації освітнього процесу у ЗВО?

3. Які екскурсії ви можете запропонувати під час вивчення екологічних дисциплін у ЗВО?

Тема 8. Методика організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з дисциплін екологічного спрямування

Мета: вдосконалювати практичні вміння з методики організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з дисциплін екологічного спрямування.

Питання для обговорення:

1. Мета і завдання самостійної роботи студентів.

2. Форми самостійної роботи студентів. Управління самостійною роботою студентів.

3. Індивідуалізація самостійної роботи студентів.

4. Форми індивідуальної роботи студентів.

5. Дидактичні задачі, методичні особливості, структура наукової організації самостійної роботи студентів.

Аудиторна робота:

1. Обговорення теоретичних питань самостійної підготовки.
2. Аналіз складених планів за наступними етапами:
 - форми залучення студентів до індивідуальної роботи;
 - види самостійної роботи студентів;
 - випереджувальні завдання для індивідуальної і групової роботи;
 - наукова організація самостійної роботи студентів.

Завдання для самопідготовки:

1. Розробити план самостійної роботи студентів, анотацій та питань підсумкової теки до самостійної роботи з обраної теми.
2. Чітко виписати етапи організації різних форм самостійної роботи студентів на конкретних темах, визначити методичні підходи до проведення окремих змістовних дій при різних формах самостійної роботи.
3. Запропонувати методи контролю та оцінювання самостійної роботи студента. Розробити критерії оцінювання.

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте методичні особливості організації самостійної роботи студентів з екології.
2. Функції і види діяльності викладача і студента при організації самостійної роботи студентів.
3. Назвіть методи контролю та оцінювання самостійної роботи студента.
4. Особливості планування науково-дослідної роботи студентів з екології.

Тема 9. Інтерактивні методи й форми навчання та їх використання в освітньому процесі вищої школи

Мета: вдосконалювати практичні вміння планувати та застосовувати інтерактивні методи навчання під час різних видів занять з екологічних дисциплін.

Інтерактивні методи навчання на сьогодні є актуальним способом роботи викладача в аудиторії, тренера в групі та педагога в будь-якому освітньому закладі. Інтерактивні методи навчання, на відміну від традиційних, базуються на активній взаємодії учасників освітнього процесу, при цьому основна увага зосереджується на взаємодії слухачів між собою. Такий підхід дозволяє активізувати навчальний процес, зробити його більш цікавим та менш втомлюваним для учасників.

Питання для обговорення:

1. Інтерактивні технології як спосіб формування фахових компетентностей студентів.
2. Ознайомлення з окремими інтерактивними прийомами та їхнім застосуванням на практиці (брейнстормінг, групові дискусії, робота в парах, сесія «питання-відповідь» тощо).

Аудиторна робота:

Застосування інтерактивних прийомів під час різних видів занять з екологічних дисциплін.

Завдання для самопідготовки:

1. Розробити фрагмент практичного заняття із застосуванням інтерактивних методів навчання.
2. За допомогою інтерактивних прийомів відтворити знання з методики навчання екології та вказати власні ідеї щодо розвитку цієї галузі знань.

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Що ви розумієте під поняттям «інтерактивні методи навчання»?
2. Які інтерактивні прийоми ви знаєте?
3. Обґрунтуйте переваги інтерактивних методів над традиційними?
4. На яких етапах практичного заняття можна застосувати інтерактивні прийоми?
5. Які теми з курсу екології доцільно вивчати за допомогою інтерактивних методів?

Тема 10. Методичні особливості організації науково-дослідної роботи студентів з екології

Мета: формувати практичні вміння щодо організаційних та змістових особливостей структури і методів науково-дослідної роботи студентів в системі вивчення дисциплін екологічного спрямування

Питання для обговорення:

1. Загальні принципи організація наукової роботи у ЗВО.
2. Напрями науково-дослідної роботи.
3. Функції викладача в організації науково-дослідної роботи студентів.

Аудиторна робота:

1. Обговорення теоретичних питань.
2. Аналіз складених планів за наступними етапами:
 - визначення освітніх і розвивальних задач науково-дослідної роботи як форми навчання екології;
 - науково-дослідна робота студентів;
 - етапи науково-дослідної діяльності студентів;
 - форми обміну науковим досвідом: наукові конференції та семінари;
 - перспективи розвитку наукових напрямів екології, охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування.
3. Захист фрагментів науково-дослідних робіт в аудиторії з наступним аналізом та самоаналізом.

Завдання для самопідготовки:

1. Розробити план науково-дослідної роботи студентів за екологічним спрямуванням. Передбачити:
 - написання рефератів з конкретної теми;
 - виконання нетипових завдань дослідницького характеру під час різних видів практики, індивідуальних завдань;

- розроблення методичних матеріалів із використанням дослідницьких методів (спостереження, анкетування, бесіда, соціометрія, лабораторні дослідження тощо);

- підготовку і захист курсових і дипломних робіт, пов'язаних з проблематикою досліджень випускової кафедри екології, географії та туризму.

Питання для контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте методичні особливості науково-дослідної роботи студентів як форми навчання екології.

2. назвіть основні функції і види діяльності викладача і студента під час науково-дослідної роботи.

3. Проаналізуйте тематику курсових та кваліфікаційних робіт екологічного спрямування (з архіву кафедри).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант 1

Завдання 1: Проаналізувати сутність понять «педагогіка», «педагогіка вищої школи», «дидактика вищої школи».

Завдання 2: Виділити основні етапи розвитку вищої школи в Україні. Проблеми гуманізації і демократизації вищої освіти.

Завдання 3: Описати методику підготовки викладача до публічного виступу (лекція, наукова доповідь, дискусія).

Варіант 2

Завдання 1: Проаналізувати сутність понять «навчання», «викладання», «науково-педагогічна діяльність».

Завдання 2: Охарактеризувати основні шляхи реформування вищої освіти в Україні. Показати схоже і відмінне у системі вищої освіти західно-європейських країн та України.

Завдання 3: Обґрунтувати використання інтерактивних методів навчання у вищій школі (на прикладі викладання конкретної навчальної дисципліни).

Варіант 3

Завдання 1: Визначити сутність і охарактеризувати елементи навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Завдання 2: Дати характеристику особливостям очної, заочної, екстернатної та дистанційної форм навчання.

Завдання 3: Описати методику підготовки і проведення практичних занять: шляхи модернізації (з урахуванням спеціальності студента).

Варіант 4

Завдання 1: Розкрити сутність поняття соціальної адаптації. Визначити головні умови соціальної адаптації студентів у освітньому закладі.

Завдання 2: Охарактеризувати особливості лекційних, семінарських і практичних занять у вищій школі.

Завдання 3: Аргументувати необхідність інноваційних технологій навчання у вищій школі. Підготувати зразок плану-конспекту практичного заняття з використанням інтерактивних методів навчання (за фаховим спрямуванням студента).

Варіант 5

Завдання 1: Дати визначення поняття «індивідуальний підхід у навчанні». Якими методами можна забезпечити індивідуалізацію навчання у ЗВО?

Завдання 2: Визначити роль науково-дослідної роботи студентів у становленні їх як спеціалістів.

Завдання 3: Охарактеризувати різновиди самостійної роботи студентів. Сформулювати основні вимоги до організації і методики самостійної роботи студентів.

Варіант 6

Завдання 1: Сформулювати сутність поняття «дидактика вищої школи». Розкрити її основні завдання.

Завдання 2: Показати роль і значення діяльності куратора академічної групи у ВНЗ. Охарактеризувати основні напрями роботи куратора академічної групи.

Завдання 3: Висвітлити особливості педагогічного управління підготовкою курсових та дипломних робіт (проектів).

Варіант 7

Завдання 1: Розкрити сутність та взаємозв'язок понять «освітні технології», «педагогічні технології», «навчальні технології», «педагогічна техніка».

Завдання 2: Дати характеристику основним функціям контролю знань, умінь та навичок студентів з урахуванням вимог Болонських угод.

Завдання 3: Охарактеризуйте основні складові педагогічної культури викладача ВНЗ. Яке місце в структурі педагогічної культури посідає культура педагогічного спілкування? Відповідь аргументуйте конкретними прикладами.

Варіант 8

Завдання 1: Розкрити сутність поняття «рефлексії». З'ясувати роль самоосвіти і професійної рефлексії у формуванні «креативного» викладача.

Завдання 2: Розкрити специфіку модульно-рейтингової технології навчання.

Завдання 3: Аргументуйте тезу щодо впливу педагогічних здібностей на професійну майстерність викладача ВНЗ. Якими засобами можна досягти успіху при проведенні лекції? Запропонуйте рекомендації щодо ефективного подання лекційного матеріалу.

Варіант 9

Завдання 1: Пояснити, чому в педагогічній діяльності можливі стреси та «професійне вигорання». Як їх запобігти?

Завдання 2: З'ясуйте роль класичних університетів у розвитку вітчизняної науки і культури.

Завдання 3: Охарактеризуйте взаємозв'язок основних елементів навчального процесу у ВНЗ. Опишіть структуру процесу навчання з погляду суб'єкт - суб'єктивної взаємодії викладача і студента.

Варіант 10

Завдання 1: Дати характеристику основним напрямам діяльності викладача вищого навчального закладу.

Завдання 2: Охарактеризувати словесні методи навчання, їх позитивні і негативні риси.

Завдання 3: Запропонуйте психолого-педагогічні заходи щодо допомоги студентам першокурсникам у період адаптації до навчання у ВНЗ.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: навч. посіб. для слух. закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти/ Я. Я. Болюбаш. – Київ, 1997. – 64 с.
2. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 396 с.
3. Галузинський В. М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні : навч. посіб. для викл. та аспірант. вищ. навч. закл. / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух ; М-во освіти України. І-т системних досліджень освіти. Київ. держ. лінгвістичний ун-т. – Київ : Інтел, 1995. – 168 с.
4. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Р.-на-Дону, 1996. – 480 с.
5. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науково-методичний посібник для вчителів / Бондар О. І., Барановська В. Є., Єресько О. В. та ін.; за ред. О. І. Бондаря. – Херсон : Грінь Д.С., 2015. – 228 с.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Жигір В.І. Професійна педагогіка. Навч. посіб. / В.І. Жигір, О.А. Чернега; за ред. Вачевського. – Київ : Кондор. – Видавництво, 2012. – 336 с.
8. Капінос П. І. Методичне забезпечення самостійного вивчення дисципліни «Основи екології» // Організація навчально-виховного процесу: з досвіду роботи вищих навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації. / ред. кол: М. П. Хоменко, Т. П. Дудник, В. І. Дзюба та ін. – Київ : НМЦ, 2004. – Вип. 4. – С. 167–192.
9. Концепція екологічної освіти України // Інформ. зб. Міністерства освіти і науки України. – 2002. – № 7. – С. 3 – 23.
10. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи / В. В. Кудіна, М. І. Соловей, Є. С. Спіцин. – [2-ге вид.]. – Київ : Ленвіт, 2007. – 194 с.
11. Методологія та організація наукових досліджень (в екології) : підручник / [Клименко М.О, Петрук В.Г., Мокін В.Б., Вознюк Н.М.]. – Херсон : Олді-плюс, 2012. – 474 с.
12. Навчальний процес у вищій педагогічній школі / [за ред. Мороза О.Г.] – Київ : НПУ, 2001. – 338 с.
13. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
14. Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень студентами вищих навчальних закладів: [посіб. для студентів вищ. навч. закл.] / М. І. Соловей, Є. С. Спіцин, К. К. Потапенко, З. М. Шалік. – Київ: Ленвіт, 2004. – 143 с.
15. Симоновська М. Методичні аспекти підготовки майбутнього вчителя-еколога / М. Симоновська // Історія української географії. Всеукраїнський

науково-теоретичний часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – Вип. 2 (14). – С. 78-82.

16. Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: навч. посіб. / Т. І. Туркот. – Київ : Кондор, 2011. – 516 с.

17. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Фіцула. – 2-ге вид., допов. – Київ : Академвидав, 2014. – 454 с.

Допоміжна

1. Гончаров С. М. Науково-методичне забезпечення кредитно-модульної системи організації навчального процесу: монографія / С.М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2005. – 266 с. 13. Дидактические основы развития экологического мышления : учеб.-метод. пособ. / В. М. Басов. – Ижевск : УдГУ, 2001. – 48 с.

2. Дробноход М. І. Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою / М. І. Дробноход, Ф. В. Вольвач, С. Г. Іващенко. – Київ, 2000.

3. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: наук.-метод. посіб. / [наук. ред. І. Г. Єрмаков]. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 649 с.

4. Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 1 / наук. ред. О. Б. Петренко; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне: РДГУ, 2015. – 288 с.

5. М.І. Асистентська практика: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти ступеня магістра зі спец. 101 Екологія / М.І. Костолович, Н.В. Денисюк, Л.В. Ойцюсь. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 172 с.

6. Крисаченко В. Екологічна культура : теорія і практика: навч. посіб. / В. Крисаченко. – Київ : Заповіт, 1996. – 352 с.

7. Лук'янова Л.Б. Екологічна компетентність майбутніх фахівців: навч.-метод. посіб. / Л.Б. Лук'янова, О.В. Гуренкова. – Київ – Ніжин: ПП Лисенко, 2008. – 243 с.

8. Назаренко А. В. Система підвищення качества компетентностно-орієнтованного екологічного професійно-педагогічного образования: дис... доктора пед. наук: спец. 13.00.08 «Теорія и методика професійного образования» / А. В. Назаренко – М., 2014. – 447 с.

9. Олійник Н. Ю. Формування екологічної компетентності студентів гідрометеорологічного технікуму у процесі навчання інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02, «Теорія та методика навчання з технічних дисциплін» / Н. Ю. Олійник. – Харків, 2005. – 18 с.45.

10. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах // Міністерство освіти України: зб. Законодавчих та нормативних актів про освіту №161 станом на 2.06.1993 р.

11. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України// Міністерство освіти України: зб. Законодавчих та нормативних актів про освіту. – Вип. 1. – К., 1994. – С. 139 – 152.

12. Позакласні заходи з екології / упоряд. Т. В. Тимочко, О. В. Пащенко // Бібліотека Всеукраїнської екологічної ліги. – 2006.– №6 (30).

13. Стратегія ЄЕК ООН освіти для збалансованого розвитку. Серія «Екологічна освіта і виховання» // Бібліотека Всеукраїнської екологічної ліги. – 2014. – №7.

Інформаційні ресурси

Бібліотеки:

1. РДГУ: абонент №1 - м. Рівне, вул. Пластова, 31, тел. 22 - 59 -15., абонент №2 - м. Рівне, вул. Толстого, 3. абонент №3 - м. Рівне, вул. Пластова, 41.

2. Обласна наукова - м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел.22-10-63.

3. Міська - м. Рівне, вул. Київська, 44, тел. 24-12-47.

Ресурси мережі Інтернет:

1. Бахрушин В. Якими мають бути стандарти вищої освіти – 2? / Володимир Бахрушин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/289-yakimi-mayut-buti-standarti-vishchoji-osviti>

2. – Назва з екрану.

2. Всеукраїнська екологічна ліга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ecoleague.net/. – Назва з екрану.

3. Виховання екологічної культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/172/5500.html>. – Назва з екрану.

4. Джам О. А. Екологічна компетентність як показник якості екологічної освіти та екологічної безпеки у системі принципів і стратегій сталого розвитку [Електронний ресурс] / О. А. Джам // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Екологія. – 2016. – Вип. 14. – С. 102 - 105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhNU_2016_14_17. – Назва з екрану.

5. ЕкоКлуб «Зелена хвиля» [Електронний ресурс]: Інтернет-сайт. – Режим доступу: ecoclubua.com/ekoklub-zelena-hvylya/. – Назва з екрану.

6. Екологія [Електронний ресурс]: Веб-сторінка Вікіпедії. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Екологія>. – Назва з екрану.

7. Екологія-Право-Людина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://erpl.org.ua/>. – Назва з екрану.

8. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрану.

9. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ecoosvita.org.ua/>. – Назва з екрану.

10. Офіційний освітній портал «Педагогічна преса». – Режим доступу: redpresa.ua/category/ofitsiyno.

11. Рівненська обласна бібліотека для молоді [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://yunilibr.rv.ua/index.php/kalendari/-mainmenu-107>. – Назва з екрану.

12. Сидоренко Л.І. Сучасна екологія: наукові, етичні та філософські ракурси: навч. посіб. [Електронний ресурс] / Л. І. Сидоренко. – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Cidorenko/Cid-ekol.html>. – Назва з екрану

13. Топчій О. В. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу у вищому юридичному навчальному закладі / О. В.Топчій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goal-int.org/naukovo-metodichne-zabezpechennya->

osvitnogo-procesu-u-vishhomu-yuridichnomu-navchalnomu-zakladi/ – Назва з екрану.

14. Український екологічний сервер ProEko [Електронний ресурс]: Інтернет-сайт. – Режим доступу: <http://proeco.visti.net/>. – Назва з екрану.

15. Український інститут екології людини [Електронний ресурс]: Інтернет-сайт. – Режим доступу: <http://uies.org.ua/>. – Назва з екрану.